
Europas historie – stjernehistorikerens grundige gennemgang

af Lauritz Korfix Schultz

Publiceret 29/03/2019 i Bøger/Europa/Historie

HISTORIE // BØGER –Den britiske historiker Ian Kershaw er nedkommet med det sidste store værk i sit store projekt Europahistorie. Bogen er en kraftpræstation udi historisk overblik, men også en appetitvækker, der giver lyst til at dykke yderligere ned i bogens mange emner, der gennemgås tjept på omtrent 400 sider.

“Det er med historien som med naturen, og som med alle store

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker.
[Indstillinger.](#)

Jeg accepterer

Med dette Goethe-citat lægger den britiske historiker Ian Kershaw (f. 1943) fra kaj i sit værk *Vendepunkter. Europa efter 1973*. Goethes ord kan læses som en opmuntrende henvendelse til læseren, der står overfor godt 400 siders Europahistorie, hvis interesse for kontinentets historie utvivlsomt ikke ender med denne bogs afslutning. Jeg læser også citatet som forfatterens fortjente, jantelovsfraværende skulderklap til sit eget monstrøse arbejde, det har været at skrive denne mursten. For bag værket ligger et rugbrødsarbejde, der vil afskrække de fleste. Og der skal ikke herske tvivl om Kershaws dannethed; det sidste bind i Europaserien er fabelagtigt.

Bogen giver historisk overblik over Europa efter 1973, og går man med på overblikket som præmis, er den fremragende. Mens de to første bind i Kershaws Europahistorie naturligt var omkranset af verdenskrigene, er denne delt mellem øst- og vesteuropæisk historie men samlet under globalisering som overordnet ramme med de afgørende milepæle: oliekrise i 1973, murens fald i 1989, terrorangrebet på USA i 2001 og finanskrisen i 2008 som kardinalpunkter. Globaliseringen er ifølge Kershaw en "sammensat oplevelse af usikkerhed" modsat den konkrete frygt for atomkrig, som var stor i 1970'erne og 1980'erne, inden "ondskabens imperium" som Reagan kaldte Sovjetunionen, brød sammen, og USA kunne skabe et nyt fjendebillede: Det Bush-opfundne "ondskabens akse".

President Bush Axis of Evil Speech

“

Sovjetunionen, brød sammen, og USA kunne skabe et nyt fjendebillede: Det Bush-opfundne “ondskabens akse”.

Et overblik over et kontinents næsten 50-årige historie har også sine begrænsninger, det ligger i ordet: Et blik set ovenfra giver ikke nødvendigvis dybde. Det er de brede linjer (og dem er dem mange af!), Kershaw behandler, grundigt, javel, men det er ganske enkelt umuligt (og det bør det også være!) at afdække årsager, forklaringer, vidnesbyrd og reaktioner på de mange historiske hændelser og fænomener, som bogen med forfatterens seriøse, denstoredanskesprogsagtige pen behandler.

Lige fra oliekriserne til den keynesianske økonomiske tænkning, der ikke længere passede til 1970'ernes samfundsforhold, over Thatchers upopularitet blandt arbejdere og arbejdsmarkeder i Vesteuropa, der i høj grad skulle omstille sig, samt høj inflation til frygten for atomkrig. På den baggrund kunne bogen snildt være længere. Og så har jeg ikke engang nævnt behandlingen af den frygtelige krig, der fulgte af Jugoslaviens opløsning og terrorfrygten op til flygtningespørgsmålet i nyeste tid. Men den store bredde ser jeg ikke negativt. Tværtimod. For Kershaw er det et spørgsmål om at få det hele med: Således kan man på ganske få sider snart springe fra Nellikerevolutionen i Portugal snart til at læse om Spaniens demokratisering, da Franco døde.

Danmark

Hvor meget interesserer Danmark den britiske historiker? Eller spurgt anderledes: Hvor stor en vægt tillægger Kershaw vores lands værdi på den europæiske scene? Socialdemokratiets svækkelse op gennem 1980'erne er interessant for forfatteren, fordi det er en del af en skandinavisk tendens, der allerede begynder i 1970'erne, hvor de svenske socialdemokrater mister magten for første gang i 40 år. Kershaw nævner også Danmarks nej til Maastricht-traktaten i 1992, men sigende for bogen, går han hurtigt videre. Urolighederne hin majaften i 1992, der i dansk henseende var historisk, nævnes ikke med et ord.

“

1970'erne, hvor de svenske socialdemokrater mister magten for første gang i 40 år.

Danmark nævnes også i rosede vendinger for sit optimistiske syn på at inddæmme østeuropæiske lande i EU med den erkendelse, at mange vesteuropæiske lande var interesseret i "udvidelse frem for uddybning", indtil vi er mere skeptiske overfor tyrkisk optagelse. Det får ikke Kershaw til at fremstå som ubetinget EU-tilhænger, for han gør en dyd ud af at se sagen fra flere sider: Således har han også blik for, at det vigtigste for europæerne er nationen frem for unionen.

Flere gange i Kershaws værk står det også klart, at EU har været god for handelsforhold og øget levestandard, men ikke har kunne spille en rolle i forhold til at løse krige. Det var USA, der måtte gribe ind på Balkan i 1990'erne, mens FN-soldater så til. Og EU har intet kunne gøre ved Ruslands annektering af Krim udover at sanktionere. Det rejser et interessant spørgsmål i forhold til Trumps nuværende retorik, der lyder, at europæerne må se at komme til lommerne, hvis de vil vide sig sikre på USA's militære støtte. Det tegner ikke lyst for fremtiden.

“

Flere gange i Kershaws værk står det også klart, at EU har været god for handelsforhold og øget levestandard, men ikke har kunne spille en rolle i forhold til at løse krige. Det var USA, der måtte gribe ind på Balkan i 1990'erne, mens FN-soldater så til. Og EU har intet kunne gøre ved Ruslands annektering af Krim udover at sanktionere

---

Grundighed vs. personlige beretninger

Hvad bogen har i grundighed, mangler i personlige beretninger: Kershaw er fantastisk i sine forklaringer af de brede linjer, det er grundigt og propert beskrevet (og stilsikkert oversat af Uffe Gardel), men sprudlende fortalt gennem personlige fortællinger er det ikke. Her skriver den britiske historiker fx walkman'en som kulturhistorisk

---

POV International anvender cookies til at optimere oplevelsen på siden og til at indsamle statistikker. [Indstillinger.](#)

Jeg accepterer

baskiske frihedsbevægelse ETA: "I Baskerlandet udviklede uroen sig til separatistiske politiske krav, og de dannede i 1968 grobund for en bevæbnet nationalistisk organisation, ETA, (...) der indledte en langstrakt og forbitret terrorkampagne mod regimet og det efterfølgende demokratiske styre." Det er et bevidst valg, at der ikke efterlades plads til at høre om den enkeltes oplevelse, da musikken blev frigjort fra anlægget eller få forklaringer på, hvorfor separatistbevægelsen var så stærk.

Bogen er dog ikke blottet for personer: Den tidligere sovjetiske leder Gorbatsjov fylder meget, da det er vigtigt at skildre hans popularitet i Vesteuropa, der som Kershaw bemærker det, nok mest af alt skyldes, at man var interesseret i at komme af med den atomare frygt. På den måde er Gorbatsjov et lyspunkt både for værket som karakterbåren historie og for den europæiske befolkning i 1980'erne. Grundigheden i bredden indbyder dog til, at man kan bruge bogen som opslagsværk og læse om de emner, man måtte finde særligt interessante – registret gør det nemt, da det hurtigt peger læseren i retningen af, hvor Jugoslaviens opløsning, Willy Brandt eller Falklandskrigen står beskrevet.

“

Den tidligere sovjetiske leder Gorbatsjov fylder meget, da det er vigtigt at skildre hans popularitet i Vesteuropa, der som Kershaw bemærker det, nok mest af alt skyldes, at man var interesseret i at komme af med den atomare frygt.

Kershaw skriver selv storyboardet til, hvad næste bind Europa 2017-20?? skal omhandle: Klimaforandringer, demografi, energiforsyning, masse-emigration, multikulturelle spændinger, automatisering, voksende indkomstkluft, international sikkerhed og fare for globale konflikter. Han lever nok ikke så længe, at han når at skrive om de næste 40-50 år, men mon ikke der er andre, der er lige så modige og kompetente som Kershaw, til at påtage sig den eksorbitante opgave det er at skrive Europas historie?

Ian Kershaw – Vendepunkter. Europa efter 1973. Oversat af: Uffe Gardel